

"פולחן האביב" תמונות מרוסיה הפגאנית
מאת איגור סטרווינסקי (17.6.1982-6.4.1971)

על המלחין

איגור פיודורוביץ' סטרווינסקי (Igor Fyodorovich Stravinsky) נולד בעיירה אורנייבאום שברוסיה. אביו, פיודור, ניחן בקול בס ערב, והופיע כזמר אופרה בבתי אופרה בקייב ובסנט פטרסבורג. איגור, שהיה השלישי מבין ארבעה בנים, חילק את ימי ילדותו בין העיר פטרסבורג (בחורפים - שם למד בבית הספר) לבין הכפר (בקייצים - עת התארחה משפחתו באחוזות קרובים ומכרים).

משחר ילדותו ביקר סטרווינסקי במופעי בלט ואופרה בבית האופרה המלכותי בפטרסבורג, ובגיל תשע, החל בלימודי נגינה בפסנתר שנתמכו בשיעורי הרמוניה וקונטרפונקט. נטייתו להשתעשע באלתורים מוזיקליים הובילה אותו בהדרגה אל ההלחנה.

הוריו של סטרווינסקי הועידו אותו לעסוק במשפטים. אך לימודי המשפטים באוניברסיטה לא משכו את ליבו, ולאחר זמן מה נטש את לימודיו והחליט להקדיש חייו למוזיקה. בעת לימודיו באוניברסיטה פגש במלחין ובמורה המפורסם ניקולאי רימסקי-קורסקוב, שהיה אביו של אחד מחבריו לספסל הלימודים. רימסקי-קורסקוב הפך להיות לסטרווינסקי מורה, מדריך ויועץ מוזיקלי, ולאחר מות אביו של סטרווינסקי, שימש לו גם כדמות אב.

בשנת 1909 שמע דיאגילב, האמרגן הידוע, את יצירתו של סטרווינסקי "סקרצו פנטסטי", והתרשם מאד מכשרונו של המלחין הצעיר. אז התחיל הקשר החשוב בין שני האישים: דיאגילב, שהיה ממארגני המופעים הרוסיים בפאריס, הזמין מוזיקה לבלט אצל סטרווינסקי הצעיר, ואילו אמנות המחול עוררה את דמיונו של המלחין והובילה ליצירת שלושת הבלטים הגדולים המהווים את מוקד ה"תקופה הראשונה" בחייו היצירתיים: "ציפור האש", "פטרושקה" ו"פולחן האביב".

המעורבות העמוקה של סטרווינסקי בלהקת הבלט של דיאגילב ומופעיה בפאריס, הביאה אותו למפגש עם חברת האמנים הפאריסאית שהוותה אז את המוקד הבינלאומי של העולם האמנותי. ואמנם, יצירות הבלט שנמנו לעיל, יש בהן עדיין מהשפעת מורו- רימסקי קורסקוב והן חזרות באהבה לשיר העם הרוסי; אך מאידך הן משופעות בחידושים מוזיקליים סגנוניים מרחיקי לכת, ובנטייה אל הצלילים, האגדות והפולחנים של עבר קדום ותרבויות רחוקות (נטייה שאפיינה רבים מן האמנים האירופאיים באותה תקופה).

בתקופת עבודתו עם ה"בלט הרוסי" נדד סטרווינסקי, יחד עם משפחתו הצעירה שהקים בינתיים, בין ביתו שברוסיה, לבין פריס (שם בוצעו יצירותיו) והעיירה קלארנס (Clarens) שבשווייץ (שם שהתה המשפחה למטרות מרפא ומנוחה).

אחר פרוץ מלחמת העולם הראשונה בשנת 1914, נמנע מסטרווינסקי לחזור לארץ מולדתו, ולאחר פרוץ מהפכת אוקטובר ברוסיה, הופכת שוייץ למקום מקלט קבוע למוזיקאי הגולה. בגלות, המשיך ליצור יצירות שה"רוח הרוסית" מרחפת עליהן.

לאחר מלחמת העולם הראשונה, שינה סטרווינסקי את כוונו המוזיקלי. את מקומו של הביטוי השורשי העממי, או הנהייה אחרי האקזוטי הרחוק מן ה"כאן" וה"עכשיו" תפסה משיכתו אל המוזיקה ה"אוניברסלית" של העבר הקרוב באירופה; את מקומן של התזמורות הגדולות שאפיינו את יצירותיו המוקדמות, תפסו הרכבים קטנים ו"חסכוניים": כמו מרבית מן המלחינים האירופאיים באותה תקופה שהושפעו ממאורעות המלחמה ותוצאותיה, סטרווינסקי נכנס לעידן של סגנון "ניאוקלאסי" המאופיין באיפוק, במסגרות צורניות וסולמיות ברורות ומסורתיות, בפשטות, בשקיפות ובנגישות אל קהל רחב.

אחרי מלחמת העולם הראשונה לא היה עוד צורך לסטרווינסקי להשאר בשווייץ ה"נייטרלית", והוא עבר עם משפחתו לצרפת, שם שהה בתקופה ש"בין שתי המלחמות", דהיינו עד עד שנת 1939. הדי המלחמה הממשמשת ובאה, ומגפה של שחפת שקטפה את חייהן של שלוש נשים ממשפחתו הקרובה (אמו, אשתו ובתו), דחפו את סטרווינסקי לשינוי נוסף גדול בחייו: להענות להזמנות ליצירות, לסדרת הרצאות ולמשרה אוניברסיטאית שהגיעו אליו באותה עת מארה"ב. גם הפעם ה"ביקור" הופך לקבע: סטרווינסקי השתקע בארה"ב (בהוליווד) ולאחר שנים מעטות קיבל אזרחות אמריקאית ונשאר בה עד יום מותו.

המעבר לארה"ב לא הביא עמו שינוי מידי בסגנונו של המלחין. בשנים הראשונות דבק עדיין בסגנון הניאוקלאסי. מאוחר יותר, לאחר מותו של ארנולד שנברג, (שאף הוא היגר לאר"ב בעת המלחמה) פנה סטרווינסקי להלחנה סריאלית. בסגנון זה אף כתב את יצירתו "אברהם ויצחק" שהלחין עבור הפסטיבל הישראלי. ביצירה זו שר הזמר את סיפור העקדה כלשונו, בעברית.

עם הגיע המלחין לגבורות, נערכו לכבודו חגיגות ממלכתיות במולדתו החדשה. אך אין ספק שגולת הכותרת בחגיגות אלו היה ביקורו בברית – המועצות, באדמת מולדתו, לאחר שנעדר ממנה קרוב לחצי מאה ונחשב שם לאישיות בלתי רצויה...

בשנת 1967 החלה בריאותו של סטרווינסקי להדרדר. הוא נפטר בביתו שבניו יורק, ונקבר בונציה, לא הרחק מקברו של דיאגילב.

חייו של איגור סטרווינסקי שהיה מעמודי התווך של המאה ה-20, היו מגוונים וכך גם המוזיקה שלו שעברה שינויים סגנוניים מהותיים. על אף זאת, מבט כולל על יצירתו מראה עקביות פנימית. ההשפעות הרבות שספג, הוטמעו כולן באמירה אישית וייחודית.

על הרצפייה של היצירה

"חוויה טראומטית" ... "נסיון להחריב את המוזיקה כאמנות" ... "ליל פרעות" ... אלה היו חלק מן הביקורות שהושמעו על פולחן האביב לאחר הצגת הבכורה של הבלט, שהתקיימה בתיאטרון "שאנז אליזה" בפריס במאי 1913.

ואמנם, הצגת בכורה זו נחשבת לאחת השערוריות המוזיקליות המפורסמות ביותר. עם השמע צלילי המוזיקה הראשונים החלו באולם צחקוקים; ומייד אחרי עלות המסך הפכו הצחקוקים לגל גואה של קריאות מחאה קולניות. הקהל – כדברי עדי ראייה – " התקומם, צחק, השתולל, צעק, השתעל ושרק... הרקדנים לא יכלו לשמו את המוזיקה לצליליה רקדו, וזאת למרות עוצמת הנגינה שעלתה על כל מה שמלחין הפיק אי פעם מתזמורת"...

מספרים עוד – כי המלחין הצעיר בן השלושים העריץ את קור רוחו ושלוותו הסטואית של המנצח פייר מונטה – שעמד באומץ נגד השתוללות הקהל. סטרווינסקי עצמו, ויחד עמו הכוריאוגרף ניז'ינסקי, ברחו מזעמו של הקהל דרך חלון אחורי...

לאחר ההצלחה המיידית לה זכו שני הבלטים הקודמים של סטרווינסקי – "ציפור האש" ופטרושקה" שנכתבו רק שנים ספורות לפני "פולחן האביב", הפגיעה התגובה החריפה של השוללים.

סטרווינסקי האשים ברבות הימים את הכוריאוגרפיה בכשלון של היצירה, ומביא כעדות לכך את העובדה ששנה לאחר מכן, בשנת 1914 זכתה היצירה בגרסה הסימפונית – ללא כוריאוגרפיה – להצלחה מסחררת והרשימה את האינטליגנציה הפריזאית שוחרת התרבות.

יש המסבירים את יחסו השלילי של הקהל בהרגל לשמוע מוזיקה אחרת לחלוטין. הקהל המעוטר בנוצות ותכשיטים למד לצפות ל"אביבים" מתקתקים – ואילו כאן, פגעה בו המוזיקה כסופה. היא היתה ברוטלית, פראית. תוקפנית.

בשנת 1913 ה"פולחן" לא דמה לשום יצירה מוזיקלית אחרת. משהו בסיסי השתנה. המוזיקה נראתה כמעוותת את כל התפיסות המקובלות על יופי, הרמוניה, צליל והבעה. החידושים המהפכניים זעזעו את העקרונות האסתטיים המצויים.

אבל "פולחן האביב" לא עמדה לבדה על המדוכה באותה תקופה. האמנות האירופית כולה הייתה שקועה בתחילת המאה העשרים בחיפושים אחרי דרכים חדשות של הבעה. חיפושי הדרך הללו, שכוננו אחר כך בכינוי הכולל "מודרניזם", הלכו בשני כוונים מנוגדים. הכוון האחד, שבא לידי ביטוי בזרמים כמו ה"פוטוריזם" או ה"אקספרסיוניזם" נשא פניו אל העתיד – וניסה להפש אמצעים חדשים על בסיס "שריפת המוזיאון" ... הכוון השני, שהושפע רבות מן "התערוכה הבינלאומית" שהתקיימה בפאריז בשנת 1889 (במלאת 100 שנה למהפכה הצרפתית) – עוררה במודרניזם את ההתעניינות ברחוק מן הכאן והעכשיו, ופתחה פתח ל"פרימיטיביזם" שספג השראתו מן האמנות השבטית והפולחנית מאפריקה, המזרח הרחוק ודרום אמריקה. השפעה זו באה לידי ביטוי גם על זרמים כמו ה"פוביזם" או ה"קוביזם". גם ברוסיה, שעמדה על סף משבר משלה באותה תקופה הייתה נטייה לעבר העבר הרחוק – שסימל איום וסכנה.

סטרווינסקי שטעם משני העולמות, הרוסי והמערב אירופי, ונטה בעת ובעונה אחת אל המסורתי ואל הרצון להשתחרר מן המסורת ולהשתלב בעולם האבאנגארדי החדש - מסמל ב"פולחן האביב" שילוב מופלא של שמרנות וחדשנות. מחד יש בה הסתכלות אל אחרונות, אל שבטיות ועמי טבע, ומאידך מסממני העולם האורבאני הקפיטליסטי על עצבנותו וחדותו.

את המודרניזם הרדיקלי החדשני של "פולחן האביב" ניתן לראות כצומח מרקע שכולל את המורשת הרוסית של סטרווינסקי.

תמונות מרוסיה הפגאנית

הבלט "פולחן האביב" נכתב על סף מלחמת העולם הראשונה. בשכנות ל"פרומתיאוס" של סקריאבין, "כחול הזקן" של ברטוק, הסוויטה הסקיתית" של פרוקופייב, "דפניס וכלואה" של ראוויל "פיירו הסהרורי" של שנברג והסימפוניה העשירית של מהלר. למרות השוני הברור בסגנון המוזיקלי, יש להן יסוד משותף בקשור לאווירה החברתית של אותה תקופה: תחושת האסון המתקרב. תחושה זו באה לידי ביטוי באינטנסיפיקציה של הרגשות עד כדי אלימות, ופחד בפני הבלתי צפוי.

על מנת להמחיש רגשות אלה במוזיקה, נדרשו אמצעים אקספרסיביים חדשים. ה"טעם" החדש ששיקף מראות אקזוטיים, איתני טבע, מחולות יצריים ורגשות עזים בא לידי ביטוי בקונטורים מלודיים חדים, צבעוניות חריפה, מקצבים תזזיתיים והנגדות עזות.

"הורותה" של היצירה החלה מייד אחרי חיבור הבלט "ציפור האש", דהיינו בשנת 1910. המשיכה אל הפולחני האגדתי והקדום מחד, ואהבת שיר העם הרוסי מאידך, הולידו בסטרווינסקי רעיון של יצירה שתביא "תמונות מרוסיה הפגאנית" רעיון שהלהיב את דיאגילב, ראש הלהקה של "הבלט הרוסי". סטרווינסקי ראה לנגד עיניו תמונה של פולחן אלילי, בו זקני השבט יושבים במעגל וצופים בריקוד מוות של הנערה שהם מקריבים כקורבן לאל האביב על מנת לזכות בטובו.

אך כתיבת היצירה נדחתה עד לאחר הבכורה של "פטרשקה". בניגוד לבלטים קודמים, אותם יצר צוות ובו מלחין, כוריאוגרף, מפיק ותפאורן - היה התהליך כאן שונה. לדברי סטרווינסקי אין "פולחן האביב" יצירה אנקדוטית הנשענת על עלילה במובנה הפשוט של המלה, אלא יצירה ארכיטקטונית שבה נסיון להמחיש להביע ולהחיות מצבים, הלכי נפש ותרבות.

"הרעיון בא מן המוזיקה - ולא המוזיקה מן הרעיון" אומר המלחין. "הכוריאוגרפיה בנויה על המוזיקה" לאור דברים אלה, אין פלא שסטרווינסקי פנה לעזרה לאתנוגרף, הארכיאולוג והאמן הידוע ניקולס רוריק. רוריק, ממקורביה של הנסיכה טנישובה, שמר על קשרים אמיצים עם המסורת והעבר הרחוק של העמים הסלביים. הוא היה מוקסם מאורח חייהם, פולחניהם ומלבושם, והם היו ההשראה של יצירתו האמנותית ומאמריו המדעיים באותה תקופה.

סטרווינסקי פנה אל רוריק כבר בשנת 1910, והפך אותו לשותפו בפרויקט. בקולבורציה עם רוריק תוכננו הסצנות, עד לדיוק אתנוגרפי מלא בכל הפרטים. גם המלודיות העממיות, הפרטיטורה כוללת תשע מנגינות עם מזוהות, נמצאו לאחר חיפוש מדוקדק באוספים ואנתולוגיות, או שוכתבו והועתקו מפי זמרים, אף הן מתוך ראייה של אותנטיות אתנוגרפית.

השפה המוזיקלית של היצירה

הרצפציה הראשונית של "פולחן האביב", שגבלה בפיאסקו, הפכה את היצירה לסמל של האתגר המודרניסטי. וכך, עוטה היצירה הלה של חדשנות ושינוי. אם נוסיף על כך את עדותו של סטרווינסקי עצמו כי אין מדובר כאן בתזמור חדש או טכניקת הלחנה חדשה אלא בשינוי מהותי של המוזיקה, הרי אין פלא שיש המציבים את "פולחן האביב" כיצירה הפותחת את המאה העשרים.

למרות זאת אפשר לומר כי היצירה ספוגה כולה בדיכוטומיה של מודרניזם מול מסורת:

- ❖ טונאליות מול אטונאליות;
- ❖ קונסוננס מול דיסוננס;
- ❖ המשכיות מול קיטוע;
- ❖ אחדות מול פרגמנטציה;
- ❖ ציטוט מול הטמעה
- ❖ מקצבים מדודים מול תזזיתיים – ועוד.

להלן הצבעה על כמה מן המאפיינים הבולטים:

צורה ומבנה

המאפיין הצורני הבולט ביותר ביצירה הוא חוסר ההמשכיות, או במילים אחרות - הקיטוע. ליצירה שני חלקים מובחנים זה מזה, שכל אחד מהם מכיל תמונות נפרדות שלהן כותרת משלהן וזהות מוזיקלית משלהן.

גם בתוך התמונות אפשר להבחין בחוסר המשכיות הנגרמת על ידי קיטוע פתאומי של רצף תנועתי, על ידי חיתוך חד של מהלך מלודי, או על ידי שרובב חומרים זרים אל תוך המרקם. למשל: אחד עשר האקורדים החריפים בסיום התמונה של "מעגלי המסתורין של בנות הנעורים".

את חוסר ההמשכיות הצורנית מדגישה עוד יותר התכונה של ניגודיות דיכוטומית, והעמדתם של ניגודים זה מול זה וזה ליד זה. ניגודים אלה קיימים בין התמונות לבין עצמן: למשל בניגוד בין "ההלל לנבחרת", הפרוע והמתפרץ לבין "מעגלי המסתורין של בנות הנעורים" הנשמע לפניו ברכות מעגלית. אך ניגודים אלה נמצאים בתוך הפרקים עצמם, והם משווים להם תכונה "קוביסטית", לעתים פרגמנטרית.

ניגודים אלה הם חלק מהותי בתוך המבנה הכולל של היצירה, הבנויה, כאמור, משני חלקים מקבילים. בכל חלק קו התפתחות כללי בו מתחלפות התמונות, שעל פי רב מנוגדות זו לזו בעוצמות בתנועות ובדחיסויות – מהתחלות שקטות, המתחילות כמעט מחלל צלילי ריק, בכוון ההולך ומתגבר ומטפס דרך שיאי ביניים אל הפסגה הגבוהה ביותר – בסוף החלק.

יש המשווים את התהליך לתחרית של קו אופק עם הרים ועמקים.

מרקם

אחד המאפיינים הבולטים ביצירה היא הצורה בה מארגן סטרווינסקי את הרקמה הצלילית. אי אפשר לדבר כאן על מרקמים קונבנציונליים של פוליפוניה הומופוניה מונופוניה והטרופוניה במובנם הטהור, אם כי, כמובן, אפשר להרחיב מושגים אלה ולהגמישם על מנת להחילם על התופעות המרקמיות ביצירה.

המינוח המתאים יותר למרקמים ב"פולחן האביב" הם מונחים מתחום הטקסטורה של חומרים. דהיינו: פשוט, דליל, שקוף, דק – אל מול – מורכב, דחוס, מעובה, צפוף, וכיוצ"ב. ההנגדה והקישוע שדובר עליהם לעיל באים לידי ביטוי גם במרכיב זה.

אחת הנטיות הבולטות במרקם היא המורכבות שלו. סטרווינסקי בונה מורכבות זו על ידי ריבוי שכבות של הצללה. הוא עושה סופראימפוזיציה של קווים מלודיים שונים אחד על השני עם השענות על מתודות אוסטינטיות: לכל כלי מוטיב משלו החוזר על עצמו בעקשנות. הכלים נכנסים בזה אחר זה למעין מערבולת ההולכת ומתעבה עד לשיא.

תהליך זה מתגלה בעוצמתו המלאה בעיקר באפיזודות המסיימות של שני החלקים ביצירה: "ריקוד האדמה" "ומחול הקרבן".

This page contains a musical score for a full orchestra, organized into three systems. The instruments are listed on the left side of each system:

- System 1:** Flute (Fl.), Flute in C (Fl. in C), Oboe (Ob.), Clarinet in G (Cl. in G), Clarinet in Bb (Cl. in Bb), Bassoon (Fag.), and Contrabass (Cb.).
- System 2:** Cor Anglais (Cor.), Trumpet in D (Tr. in D), Trumpet in C (Tr. in C), Trombone (Tr.), Tuba, Timpani (Timp.), and Snare Drum (Str.).
- System 3:** Archa (Archa).

The score is written in a common time signature (C) and features a variety of musical notations, including notes, rests, and dynamic markings. The woodwinds and strings play melodic and harmonic lines, while the brass and percussion provide rhythmic support and accents.

הטיפול המרקמי משפיע באופן ישיר גם על פרמטרים מוזיקליים אחרים. השפעה אחת היא על הטיפול במלודיה. הרכבה של שני קווים מלודיים זה על גבי זה, בדרך כלל שונים זה מזה במרכז הטונלי, יוצרת מפגשים דיסוננטיים ה"צובעים" את המלודיות בצבע כהה.

מלודיה

כפי שכבר נאמר, הרבה מן החומרים המלודיים של "פולחן האביב" שאובים משירים עממיים עתיקים סלביים. ככאלה, הם דיאטוניים, פשוטים במבנם, מקצבם מדוד, מנעדם מצומצם, וצעדיהם המלודיים סמוכים. עם זאת, רק לעתים רחוקות שירים אלה מצוטטים כפי שהם במלואם. הם מופיעים בצורה קטועה:

מפוזרים בין הכלים השונים:

או אף מוטמעים ביצירה בתהליך שבסופו הפכו לטקסטורה מוזיקלית שמקורותיה אינם ברי הכר באופן מייד.

בהרבה מן המקרים נלקחו מתוך השירים פורמולות לקוניות בנות שלושה עד ארבעה צלילים בלבד, אשר כיאה למקורם הם דיאטוניים. סטרווינסקי מטפל בהם בדרכים חדשות המעידות על הגיון התפתחותי חדש. הבסיס לטיפול בחומרים המלודיים הוא החזרה הוואריאטיבית. שלא כמו בפיתוח מוטיב קונבנציונאלי הנשען רבות על סקוונצות, חוזרים תאי הצליל על אותם הצלילים, אלא שבדרך כלל הם מטופלים ריתמית: קיים הסט משקלי המזיז את הצלילים מפעמות חזקות לחלשות ולהפך, אם זה כתוצאה מחילופי משקל, סידור אחר של הצלילים, דגשים בלתי צפויים או שוני בתבנית הריתמית.

Lento ♩ = 50
solo ad lib.

con sord.

הרמוניה

כשם שהמלודיה ביצירה מאופיינת ברובה בדיאטוניות פשוטה, הרי שהמרכיב ההרמוני נוטה לכוון של הדיסוננס המובהק המגיע עד לתחושה של שימוש בקלסטרים. אך החשיבות של השימוש בדיסוננס אינו רק בצבע ההרמוני, אלא בשינוי כולל של התפיסה שההרמוניה המסורתית, על צליליה היציבים והבלתי יציבים משמשת למעשה את הכח המניע של המבנה מן הפסוק ועד לתכנון הכולל של היצירה. כל דיסוננס שדורש פתרון, או כל צליל בלתי יציב השואף להגיע ליציב ממנו מספקים כח מניע זה. כאשר מציב סטרווינסקי אקורד שהנו כה דיסוננטי עד שהאוזן אינה מסוגלת לחוש כל פתרון אפשרי, הרי המוזיקה הופכת סטטית, ואינה דורשת תנועה הרמונית. זה מה שנהוג היה לכנות באותה תקופה בשם "האמנציפציה של הדיסוננס".

הסטטיות ההרמונית אף מתגברת על ידי חזרה אינסופית על אותו אקורד דיסוננטי

Tempo giusto ♩ = 50

sempre simile

Vln. 2 *f* *sempre stacc.* *sempre simile*

Vla. *f* *sempre stacc.* *sempre simile*

Vc. *f* *sempre stacc.* *sempre simile*

Cb. *f* *sempre stacc.* *sempre simile*

או תנועת מטוטלת בין שתי הרמוניות המונעות התקדמות

Largo ♩ = 48

Fl. *p*

E♭ Cl. *p*

Cl. (B) *p*

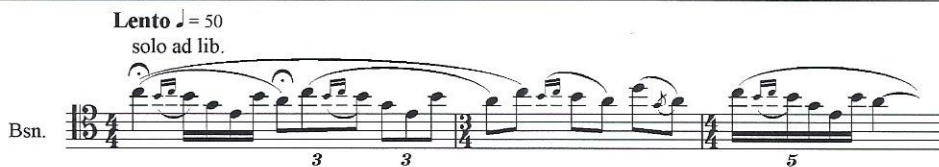
יש דרכים אחדות לפרש את מבנה האקורדים של סטרווינסקי. היום יש השואבים אותה מסולם אוקטוני, יש התולים אותה בחישובים מתמטיים סבוכים, ויש המחפשים בה את האמצעים המקובלים של אותה תקופה – השימוש בפוליטוניליות שנועדה לשבש את כח המשיכה של טונליות יחידה. כבר בהזדמנות קודמת השתמש סטרווינסקי ב"אקורד פטרושקה" שהיה צרוף של אקורד דו מז'ור ואקורד של פה # מז'ור (מרחק של טריטון). יש הטוענים כי אקורד הגרעין של פולחן האביב הנו אקורד ביטונלי אף הוא, המורכב מאקורד מי מז'ור (בגרסה המאוחרת יותר פה# מז'ור) וספטאקורד דומיננטי על מי.

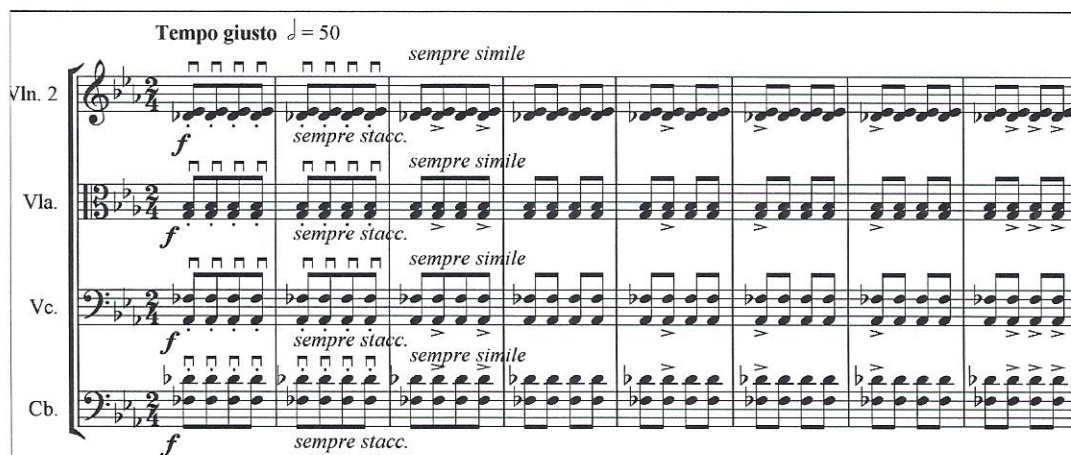
קצב

חשיבות מיוחדת מוענקת למרכיב מוזיקלי זה. הוא אף תופס את מקומה המסורתי של ההרמוניה כמרכיב סטרוקטורלי וכ"דלק למנוע של היצירה". התכונה העיקרית במקצבים הנה חוסר הסדירות שלהם. חוסר סדירות זו נובע מכמה גורמים. ביניהם:

- ❖ טמפו רובטו – ריבוי של פרמטות על צלילים או דמימות, והוראות מילוליות המצביעות על טיפול חופשי במקצב

- ❖ הדגשות חריפות ובלתי צפויות על גבי רקע פועם: קונטרסט בין אחדות לבין אי אחדות

❖ חילופי משקל תכופים ובלתי ניתנים למעקב

Vln. 1 $\text{♩} = 126$
sempre f
 div. ♩ ♩ ♩ non div. ♩ ♩ ♩ div. ♩ ♩ ♩

❖ מקצבים בלתי סדירים

Prestissimo
 Vln. 1 *f* *ff*
 Vln. 2 *ff*
 6 3 3

❖ מקצבים תזזיתיים

E♭ Cl.
 Vln. 2 *con sord.*
 Vc. *pizz.*
 3

אלמנט נוסף הקשור אל נושא הקצב נוגע גם בהיבט המרקמי: השימוש בפוליריתמיה. כאמור, סטרווינסקי צובר שכבות שונות זו על גבי זו. שלכל אחת משכבות אלה זהות ריתמית-משקלית משלה, אשר נוגדת את התבניות האחרות המושמעות בו בזמן. תופעה זו שכיחה ביותר ביצירה זו, ואצל סטרווינסקי בכלל.

This page of a musical score contains 18 staves. The instruments and parts are labeled on the left side of the page:

- Fl. (Flute)
- Ob. (Oboe)
- Cl. c. (Clarinet in C)
- Fg. (Fagotto / Bassoon)
- Cl. b. (Clarinet in B)
- Tr. ba. pic. (Trumpet in B-flat piccolo)
- Tr. ba. (Trumpet in B-flat)
- Tr. ba. 2. (Trumpet in B-flat 2nd)
- Tr. ba. 3. (Trumpet in B-flat 3rd)
- Tr. ba. 4. (Trumpet in B-flat 4th)
- Tr. ba. 5. (Trumpet in B-flat 5th)
- Tr. ba. 6. (Trumpet in B-flat 6th)
- Tr. ba. 7. (Trumpet in B-flat 7th)
- Tr. ba. 8. (Trumpet in B-flat 8th)
- Tr. ba. 9. (Trumpet in B-flat 9th)
- Tr. ba. 10. (Trumpet in B-flat 10th)
- Tr. ba. 11. (Trumpet in B-flat 11th)
- Tr. ba. 12. (Trumpet in B-flat 12th)
- Tr. ba. 13. (Trumpet in B-flat 13th)
- Tr. ba. 14. (Trumpet in B-flat 14th)
- Tr. ba. 15. (Trumpet in B-flat 15th)
- Tr. ba. 16. (Trumpet in B-flat 16th)
- Tr. ba. 17. (Trumpet in B-flat 17th)
- Tr. ba. 18. (Trumpet in B-flat 18th)

The score is written in a standard musical notation with various clefs, time signatures, and dynamic markings. The music is arranged in two systems, with the first system containing staves 1 through 10 and the second system containing staves 11 through 18. The notation includes notes, rests, and other musical symbols typical of a symphonic score.

הצללה

מרכיב הגוון ב"פולחן האביב" הוא פקטור מבני חזק. אין מדובר כאן בתזמור זה או אחר של מלודיה, אלא בבניית הצללה שלה פונקציה כפולה: האחת לשרת את הדרמטיזציה והעלילה, והשנייה להוות גורם מבני על ידי קונטרסטים של צבע.

לרשותו של סטרווינסקי ביצירה זו תזמורת עשירה ביותר: פיקולו, שלושה חלילים, חליל קונטרלטו, ארבעה אבובים, קרן אנגלית, קלרינט פיקולו, שלושה קלרינטים, קלרינט בס, ארבעה בסונים וקונטרבסון; שמונה קרנות, חצוצרה קטנה, ארבע חצוצרות, שלושה טרומבונים ושתי טובות; טימפני קטן, טימפני גדול, משולש, טמבורין, גוארו, פעמונים עתיקים, מצילות, תוף גדול וטם-טם; כינורות ראשונים, כינורות שניים, ויולות, צ'לי וקונטרבסים.

סטרווינסקי משתמש בצרופים שונים של הכלים ומנצל את העוצמה האדירה שיכולה לתת תזמורת כזו, כשהיא מועשרת במרקם מורכב והצללות חריפות פוליטוניות, לעומת יצירת מרקם שקוף על ידי בחירת כלי סולו.

אחד מן המאפיינים במרכיב הגוון הוא השימוש הלא קונבנציונלי בכלים. לדוגמא – המלודיה הפותחת, השירית, נשמעת כנעימת רועים בצליליו הגבוהים של הבסון, שבדרך כלל משמש ככלי המביא עמו צליל בס נמוך

Lento ♩ = 50
solo ad lib.

Bsn.

או דוגמא אחרת - האקורדים הפותחים את התמונה של מחולות בני הנעורים (פעמי אביב), אופיים פרקוסיבי מאד. אך סטרווינסקי מפקיד אותם בידי כלי הקשת, המזוהים בדרך כלל עם זמרתיות. שוב דוג I פעמי אביב

השפה המוזיקלית כאמצעי דרמטורגי

ב"פולחן האביב" אפשר להבחין בשלושה טיפוסים של תמונות הנובעות מן הסיטואציה הדרמטית:

- ❖ סצנות הנערות (מעגלי אביב, מעגלי המיסטורין של בנות הנעורים)
- ❖ הסצנות הגבריות (פעמי אביב, משחק החטיפה, משחק השבטים היריבים, מחול האדמה, הלל לנבחרת)
- ❖ העולם המיסטי של ה"זקנים" (תהלוכת זקן השבט, הסגידה לאדמה, העלאת הרוחות של האבות הקדמונים, מעשה הפולחן של האבות הקדמונים)

כל טיפוס כזה זוכה לטיפול מוזיקלי שונה, ומשמש כעין "רצועה" שלה מרכיבים מוזיקליים בולטים. הסצנות הנשיות הן ליריות, פסטורליות, בצלילים חרישיים, גוון רך ותנועה מתונה. המרכיב הדומיננטי בהן היא המלודיה. הסצנות ה"גבריות" סוערות וגועשות, מאופיינות במרץ אדיר, עיבוי מאסיבי של הצללה, עוצמה רבה ותנועה יצרית סוחפת המעמידה את הריתמוס כאלמנט דומיננטי. סצנות העולם המיסטי של זקני השבט הן מופנמות, ספוגות אווירת מסתורין, ומאופיינים בהרמוניה ארכאית, צבעים כהים וקודרים מקצבים מדודים בתנועה הנוטה לאיפוק. האינטראקציה בין הרצועות היא הבסיס המוזיקלי של המבנה הדרמטי: ההנגדה והחזירה ההדדית של שני טיפוסים הרצועות הראשונים זו לתוך זו מהווה את הבסיס של החלק הראשון, המתאר את הרעיון הארכאי של הקשר ההדוק של האדם אל האדמה, ואת המשחקים והמחולות השבטיים. הקונפליקט בין השתיים הראשונות לשלישית מהווה את הבסיס המוזיקלי בחלק השני – הדרמה של הקורבן – הספוג אמונה מסתורית ופחד מפני הבלתי ידוע, אווירת פולחן ואיפוק גם ברגעי הסערה.

תוכן היצירה

שני מוטיבים רעיוניים משמשים מעין ציר למוזיקה ולתמונות הבלט. האחד: "ההולדות הנפלאה של הטבע" – הכולל את מלחמת כוחות ההתחדשות האביביים בכוחות החורף; השני: חיים אנושיים בשבטים ברבריים – ברוסיה האלילית, הארכאית. הגיבורים הם האנשים של רוסיה הפגאנית, המודרכים על ידי אינסטינקטים של קיום והמשכיות השבט; הקשורים לאדמה, לאיתני הטבע ולמחזוריות העונות; הדועכים בבוא החורף הממית הכל, ומתעוררים עם בוא האביב המחייה את פוריות הטבע. העלילה:

במחולות ומשחקים אביביים של נערים ונערות מתעוררים אנשי השבט. זקן השבט הנערץ עליהם מנצח על פולחנים. כדי להביא את האביב, נבחרת לקרבן נערה צעירה. היא מוקפת ברוחות אבות קדמונים המחוללים סביבה, והיא רוקדת ריקוד מוות רווי אקסטזה עד אבדן החושים. היא צונחת ללא רוח חיים, ונשאת אל על בידי זקני השבט.

להלן סדר התמונות, תכנן ומאפייניהן המוזיקליים הבולטים:

מאפיינים מוזיקליים בולטים	תכנן	תמונה	חלק
מאפיינים מוזיקליים בולטים	תכנן	תמונה	חלק
גרעינים מלודיים המתפתחים באופן סירקולרי	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
התליך של התעצמות מכת עיבוי המרקמים	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
דופק פועם בדגשים בלתי צפויים	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
שימוש בנעימות עממיות קצרות	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
אקורדים ביטונליים	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
מבנה קולאז'י	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
מרקם בנוי	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
שכבות של אוסטינטי	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
שימוש חריג של קבוצות כלים	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
תבניות תרועות קצרות וברורות החזרות בצורה בלתי סדירה	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
תנועה סוחפת שאינה מרפה לאורך הפרק כולו	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
גושי צלילים משתבצים ברצף התנועה	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
ריתמוס מורכב ובלתי סדיר מבחינת המשקל והמרקם	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
מבנה סגור: פתיחה וסיום זהים	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
חטיבות מנוגדות המתחלפות לסרוגין	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
שימוש בשירים עממיים	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
גושים של תבניות כגון "קוביזם" מוזיקלי	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
חומר מלודי מבוסס על שתי נעימות ארכאיות צפוניות	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
תנועה מהירה ומסתערת	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
הילוך איטי	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
השענות על תבנית אוסטינטי מלודית	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
תבניות מצטברות סביב קו מרכזי בעוצמה מתגברת עד לשיא	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
אווירת מיסתורין	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
תפוררת, כאילו מקרית, של תבניות שונות	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
מאטיביות וכבדות	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
אינ מלוס. במקומו - כיווני כח התנועה המצטברים לסוזור	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
הנשים מחוללות במעגל - זרימה רכה אל מול התנועה החריפה של הנערים	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
קרב בין תבורות שבטיות. הדגשת האלמנט האקטיבי האכזרי - הגברי	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
זקן השבט מגיע אל המקום. מסביבו מתגודדים מעריציו	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
אלמנט מיסטי כהה מתמודד עם החיות התזוזתית	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
חרדת קודש. זקן השבט נושק לאדמה.	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
ארגיה אדירה של כוחות חיות המשתחררים ממטה החורף	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה
לסוזור	המתארת את הטבע המתעורר לזריחת -	מבוא	הסגידה לאדמה

מאפיינים מוזיקליים בולטים	תכן	תמונה	חלק
<ul style="list-style-type: none"> - חזיון לילי ומוסתורי - מלידיה איטית ושקטה - מרקם המורכב מתפוזרת של תבניות שונות וקבועות 	<p>תמונת טבע. שחר מפזיע מן האפלולית. בדממה מתחדשים -</p> <p>המשחקים</p>	מבוא	הקרבן
<ul style="list-style-type: none"> - נעימות עמומה, ארכאיות - תנועה מתונה - מיצוי הגוון והרגיסטר 	<p>תנועה נחשית מתפתלת של הנערות המחוללות. מסתמנת -</p> <p>הנערה הנבחרת לקורבן</p>	מעגלי המסתורין של בנות הנעורים	
<ul style="list-style-type: none"> - תבניות נמרצות, קצרות ומפתיעות - שמחה "המונית" 	<p>ההמון מקיף את הנערה המשותקת מפהד</p>	הלל לנבחרת	
<ul style="list-style-type: none"> - אווירה של טקס מיסתורי - הלופה לא סדורה בין שתי תבניות פולחניות שונות 	<p>נפתח עולם חדש - קודר. רוחות האבות הקדמונים מועלים -</p> <p>בסאנס.</p>	העלאה באוב של האבות הקדמונים	
<ul style="list-style-type: none"> - אווירה קודרת - מבנה סגור (הסיום חוזר בשינוי קל על הפתיחה) 	<p>רוחות האבות עורכים טקס פולחני - שמניזם</p>	פולחן האבות הקדמונים	
<ul style="list-style-type: none"> - חזרות מרובות על הנשוא הראשי בעוצמה הולכת וגוברת - פסיפס תבניות מקצב חוזרות שרצף הופעתן מפתיע - שיאי התעצמות מול מפולת או דממה חטופה - מבנה מחזורי 	<p>הנערה הנבחרת רוקדת את עצמה למוות</p>	מחול הקרבן	

להלן סדר התמונות ומאפייניהן הבולטים:

חלק	תמונה	מאפיינים מוזיקליים בולטים
הסגידה לאדמה	מבוא	- גרעינים מלודיים המתפתחים באופן סירקולרי - תהליך של התעצמות מכה עיבוי המרקמים
	פעמי אביב	- דופק פועם בדגשים בלתי צפויים - שימוש בנעימות עממיות קצרות - אקורדים ביטונליים - מבנה קולאז'י - מרקם בנוי - שכבות של אוסטינטי - שימוש הריג של קבוצות כלים
	משחק החטיפה	- תבניות תרועתיות קצרות וברורות החוזרות בצורה בלתי סדירה - תנועה סוחפת שאינה מרפה לאורך הפרק כולו - גושי צלילים משתבצים ברצף התנועה - ריתמוס מורכב ובלתי סדיר מבחינת המשקל והמרקם
	מעגלי אביב	- מבנה סגור: פתיחה וסיום זהים - חטיבות מנוגדות המתחלפות לסרוגין - שימוש בשירים עממיים
	משחק השבטים היריבים	- גושים של תבניות כגון "קוביזם" מוזיקלי - חומר מלודי מבוסס על שתי נעימות ארכאיות צפוניות - תנועה מהירה ומסתערת
	תהלכות זקן השבט	-הילוך איטי -השענות על תבנית אוסטינטית מלוריתמית -תבניות מצטברות סביב קו מרכזי בעוצמה מתגברת עד לשיא
	הסגידה לאדמה	- אוירת מיסתורין - תפוזרת, כאילו מקרית, של תבניות שונות
	מחול האדמה	- מאסיביות וכבדות - אין מלוס. במקומו – כיווני כח בתנועה המצטברים לסחרור
הקרובן	מבוא	
	מעגלי המסתורין של בנות הנעורים	
	הלל לנבחרת	
	העלאה באוב של האבות הקדמונים	
	פולחן האבות הקדמונים	
	מחול הקורבן	

סימני דרך

מבוא

צלילי בסון במשולבו הגבוה משמיעים נעימה אלתורית כשל הליל רועים

Lento ♩ = 50
solo ad lib.

Bsn.

הבסון ממשיך בנעימתו בעוד סביבו מתעוררים קולות נוספים.

קרן אנגלית נענית לו מרחוק במוטיב משלה

Eng. Hn.

solo
p espress.

מתפתח דו שיח קצר.

אל המרחב הצלילי מתווספים האבוב בקריאתו הנוקבת, וקלרינט הפיקולו בתנועתו הכרומטית- עישורית- אקספרסיבית:

Ob.
mf 6 6 6 6

D Cl.
solo 3 3

אט אט מתמלא החלל בדמויות נוספות: המגיחות מכל פינה. הצללות ותבניות שונות מצטרפות בהדרגה להוויה מתעוררת...

רגיעה מסויימת משתררת עם התלכד כלי העץ לתנועה סטטית זורמת לאיטה

Fl.
3 3

G Fl.
3

Eng. Hn.
3 3

שריקת הפיקולו מתסיסה את האווירה, והתנועה גוברת ומצטופפת. מתחוללים תהליכי גאות ושפל בהצללה. הצטברויות והתפרקויות, הציפוף ריתמי והרפייתו, התגברות העוצמה והחלשותה – כשמעל ההתרחשות בולטת קריאתו של קלרינט הפיקולו

התזמורת מסתחררת אל גאות צלילית מלאה ומבריקה, ואז, בשיאה, היא נקטעת בפתאומיות.

הנעימה האילתורית הפותחת חוזרת בצלילי הבסון במשלבו הגבוה. אל תוכה משתרבבים שברירים פועמים שהם מבשריה של התמונה הבאה.

פעמי אביב

השברירים הפועמים מתחלפים באקורד דחוס וצורמני הנוקש בעקשנות (32 פעמים) על גבי מיתרי כלי הקשת, מחוזק על ידי הדגשות חריפות ומפתיעות באי סדירותן

Tempo giusto ♩ = 50

Vln. 2 *f* *sempre stacc.* *sempre simile*
 Vla. *f* *sempre stacc.* *sempre simile*
 Vc. *f* *sempre stacc.* *sempre simile*
 Cb. *f* *sempre stacc.* *sempre simile*

האקורד מתפרק לתנועה מהירה בכלי הנשיפה מעץ הנמוכים, אך חוזר ומתגבש לסדרת נקישות ארוכה עוד יותר (40 נקישות)

מעל לתשתית המתמידה מעוררות שתי שריקות פיקולו הופעה של שברירי מגנינות המשוטטת באופן חופשי במרחב הצלילי

הצטברות התבניות ממשיכה. העוצמה, התזזית והדחיסות גוברים עד לשיא, שנקטע באחת על ידי סדרה שלישית של האקורד הנוקש (הפעם 52 פעמים) בהופעתה השלישית של החטיבה הנוקשת משתלבים קטעי נעימה עממית בבסונים

בהמשך מתלווה אליה מגנינת חיקוי ב"צביטות" של צליליו הגבוהים של החליל מעין מפולת עזה קוטעת את ההתרחשות בפתאומיות. לאחריה מתחדשת הנקישה אך נשית ומעודנת, מפורקת בשנית לצלילי ארפז'.

הופעתו של טריל ממושך וחרישי בחלק מן הכלים משרת שינוי. ואמנם מתוך המרקם צומחת נעימה שירית, אף היא עממית, תחילתה בקרנות, ואחר כך היא עוברת כבמשחק בין החלילים, מנהלת דו שיח עם החצוצרות.

האינטנסיביות גדלה עם הופעתו הבלתי צפויה של נושא עממי חדש, מעובה וקצוב בחצוצרות

C Tpt.
mp cantabile
mp cantabile

הנושא החדש נעלם כפי שבא, מתיר אחריו את הרקעים התנועתיים בהצללה שקופה, הצוברת מחדש את דחיסותה.

קטעי המנגינה העממית השירית חוזרים, והם נשנים בצליליו החדים של הפיקולו כנעים על צירם. בהצטברות מתמדת נסחפים לסחרור תבניות והצללות שונות, כשהן הולכות ומתקצרות ככל שהסחרור גובר, ויוצרות אפקט של רב-קוליות ססגונית כבקליידוסקופ. מכות עזות ובלתי סדירות חודרות אל תוך התנועה התזזיתית הסוחפת קדימה עד להופעתה הפתאומית של התמונה הבאה.

משחק החטיפה

אקורד עמום וממושך שעל רקעו "מכות" תופים בלתי סדירות פותח את התמונה. "פנפרות" עזות בוקעות בכלי הנשיפה

Fl.
ff

התנועה תוססת. מכות התופים חוזרות, ונשמעת מידי פעם תנופה עולה או יורדת. קרן היער מצטרפת במעין תרועת ציד,

Hn.
f bouché

מתפתח דו שיח קצר ודחוס בין "תרועת הציד" ה"פנפרות"

מכות התופים חוזרות וגורפות את התזמורת כולה למרדף, כל כלי בתבנית קצרה ואופיינית החוזרת בעקשנות. צלילי התזמורת עולים ויורדים ונשמעים שמשוחררי רסן. בוקעים שברירי תרועות.

הצלילים מתלכדים ל"ריצה" משותפת קופצנית

התופים מצטרפים לריצה, "תרועות הציד" חוזרות, התזמורת מטפסת בתנופה כלפי מעלה ונוחתת במעין מפולת חזקה אל מכות תוף המביאות בעקבותיהן גם את ה"פנפרות".
 התנועה המסתחררת חוזרת. אקורדים עזים כמכות פטישים קוטעים את ה"פנפרות" והתנועה המסתחררת ומסיימים את התמונה.

מעגלי אביב

מתוך הסערה של מחול החטיפה צומח טריל שקט ומתמשך בצלילי חלילים מעליו מרחפת מלודיה ארכאית ואידילית בקלרינט

לאחר שהייה קצרה פותח מחול הנערות בצלילים נמוכים ועמומים של כלי העץ בתבנית ריתמית סינקופית החוזרת על עצמה כתשתית.

אל תוכה שוזר האבוב שברירים קצרים וארוכים של מלודיה עדינה ומעוטרת

התשתית הסינקופית משנה רגיסטר, ואת מקומה של המלודיה העדינה תופסת מלודיה נוספת, בקרנות, קצובה ומעובה העולה מתוך התשתית. (מלודיה זו הופיעה כבר בנושא בתמונה של "פעמי אביב")

מעל נוסף רובד נוסף, עיטורי ואלתורי בכלי העץ הגבוהים

התשתית נחשפת לבדה, והמלודיה העדינה חוזרת ונשמעת.

בהתעצמות פתאומית של התזמורת כולה, נשמעת המלודיה הקצובה שוב ושוב, חוזרת ומשתבללת סביב עצמה תוך שהיא מתעבה וצוברת עוצמה.

אל תוך המהלך מתפרצים צלילים צורמניים בגוון מתכתי המפריעים לזרימת המחול ו"משתלטים" עליו עד לעצירתו המוחלטת.

שתי "שריקות" חדות – בפיקולו ובחליל – כאילו מזעיקות תנועת סחרור מהירה הנקטעת על ידי מכות חדות בלתי סדירות ובלתי צפויות.

חזרה פתאומית של הטרייל ומעליו המלודיה האידילית סוגרת את המעגל.

משחק השבטים היריבים

התמונה פותחת בנקישות מהדהדות ובלתי סדירות בטרומבונים בטימפנים ובטובות המצטרפות למעין נהמה.

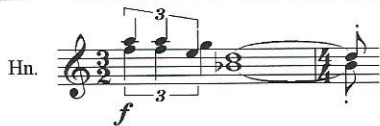
הקרנות פורצות בנעימה נמרצת בעוצמה מרובה

המנגינה נקטעת בתרועות רמות בטרומבונים ובטובות המלווים בהמולת כלי הנשיפה מעץ

המנגינה הנמרצת והתרועות הרמות קוטעים זה את זה עד שהקרנות עוצרות את התנועה:

מכאן ואילך מתפתח קרב בין נהמת הטימפני הבלתי סדירה לבין המנגינה הנמרצת המופיעה בוריאנטים סירקולריים שונים ובקבוצות כלים שונות. רצף הופעותיהם לסירוגין של החומרים השונים יוצר תחושה של התמודדות ויריבות.

אל תוך ההתגוששות חודרת נעימה רכה ולירית בצלילי אבובים וקלרינטים, ולאחר מכן בחלילים

היא נקטעת באבה על ידי המנגינה הנמרצת המופיעה בכל התזמורת, אך חוזרת שוב ושוב בגוונים שונים וברגיסטרים שונים. בהדרגה - היא הולכת וממלאה את המרקם הצלילי כולו.

דהרות עולות בכלי הקשת הופכות לשעטה מוטורית המהווה תשתית למנגינה הנמרצת. מידי פעם נקטעת המנגינה הנמרצת במעני התרועות הרמות. לעתים הקיטוע תוקפני ותדיר, ולעתים מניח למנגינה להשתבלל ביתר חופשיות.

לפתע חודרת תנופה סולמית העולה אל טריל ממושך. לאחריה חוזרת המנגינה הנמרצת בוריאנטים נוספים. ברקע ממשיכות ונשמעות דהרות כלי הקשת. לאחר הופעה נוספת של הטריל נפסקת הדהרה בפתאומיות, ואז חוזרת הנעימה הלירית באופי שונה, נמרץ יותר. בד בבד מופיע אלמנט זר, כבד ומאיים בצליליהן הנמוכים של הטובות בלווית התף הגדול.

Tenori(B)

Tba. *mf*

B. D.

Vln. 1 *f* *ff*

האלמנט הנוסף מייצג את תהלוכת "זקן השבט". מכאן ואילך ממשיכות במקביל שתי ההתרחשויות הצליליות: הנעימה הלירית חוזרת שוב ושוב מעובה בהכפלות שונות של כלי התזמורת. ואילו התבנית של "זקן השבט" חוזרת בכבוד עיקשת וללא שינוי כמאובנת. לקראת הסוף מצטרפות אל המרקם הצלילי תקיעות רמות של הקרנות המבשרות את התמונה הבאה.

תהלוכת זקן השבט

מבלי לשנות את מפעמה ממשיכה התנועה הכבדה והעיקשת של "זקן השבט" ההופכת בתמונה זו לנושא המרכזי.

Tenori(B)

Tba.

תקיעת הקרנות ממשיכה ומלווה אותה בהופכה לתבנית מלודית תרועתית

Hn.

בהדרגה מתגודדות סביב שני המוטיבים הללו תבניות והצללות ההולכות ומתגברות, מצטברות ומתגעשות בשכבות של אוסטינטי, כל כלי ותבניתו העיקשת.

הבולטים מביניהן:

כלי הנקישה

Musical score for percussion instruments: Timp., B. D., and T.-t. in 4/4 time.

תרועת החצוצרות

Musical score for brass instruments: D Tpt. and C Tpt. in 4/4 time.

ההתרחשות מגיעה לשיא של עוצמה ודחיסות ריתמית, מצלולית ומרקמית בתזמורת מלאה ועשירה, ובתוכה כמעט ונבלעת דמותו של זקן השבט.

הסגידה לאדמה

המהומה נקטעת באחת כבמכת סכין ומשתררת אווירת קדושה דוממת.

מעל לצלילים ממושכים וחרישיים בבסונים, מהדהדות פעימות קטועות כפעימות לב.

Musical score for Bsn. and Cbsn. in 4/4 time, marked Lento and p.

התמונה מסתיימת באקורד ערטיילאי, מסתורי וחרוישי בפלז'ולטים של כלי הקשת

High strings
ppp

Low strings
ppp

ריקוד האדמה

על רקע דרדור תופים מהיר ועצבני מובילה תנופה חריפה העולה ומובילה אל סדרת "מכות" חריפות בלתי צפויות ובלתי סדירות.

Prestissimo

Vln. 1

Vln. 2

f

sf

sf

6

3

קריאות נרגשות וצפופות מצטרפות מידי פעם וקוטעות את רצף המכות והתנופות בזמנים בלתי צפויים. על כל ההתרחשות שורה רוח תזוית. לפתע פוחתת העוצמה והמרקם נעשה דליל יותר. מתוכו בוקעים צלילי הקרן מלווים בצלילי קלרינט בס בתבנית סולמית העולה בטונים שלמים

B. Cl.

Hn.

p

p sub

p

3

3

3

3

3

3

3

3

3

3

3

בהדרגה חוזרת התנועה וצוברת אנרגיה תוך שהיא סוחפת עמה תבניות נוספות וכלים נוספים למערבולת ההולכת ומתעצמת הולכת ומצטופפת באקסטזה. בשיאה של האורגיה הפרועה נוספות על כל המהומה שריקות חדות של כלי הנשיפה הגבוהים מעץ המביאים אל סיומו של הפרק.

חלק שני: הקורבן

מבוא

לילה

תחילתו של המבוא לחלק השני של "פולחן האביב" באווירת-לילה מסתורית שקטה: תנועת מטוטלת של רחשים מתרחבים ומתכווצים בכלי הנשיפה מעץ

Largo ♩ = 48

Fl. *p*

E♭ Cl. *p*

Cl.(B) *p*

מעל לתשתית זו צפים רמזים מלודיים דקים אצל הכינור הראשון. תוך כדי תנועה מקבילה, עולה ויורדת, בכלי העץ, מתגבשים רמזי הכינור לכלל מלודיה מרחפת בצלילי פלז'ולט גבוהים

Vln. I

המנגינה "פולשת" גם אל כלים אחרים, ולאחר שהיא נשמעת ברקמה כורלית בצלילים חמים של ויולות – היא נקטעת ומשתררת דומיה. חצוצרות מעומעמות מציגים מוטיב המופיע, מגשש ונעלם.

C Tpt.

לזמן קצר חוזר ווריאנט של המלודיה בקרנות, עטוף בצלילי פלז'ולט זכים בכינורות, ואז חוזר ונשמע מוטיב החצוצרות המעומעמות – והפעם על מנת לחזור ולהישמע בעקשנות שוב ושוב.

החלל הצלילי מתמלא אט אט בתבניות קבועות בתפוזרת כאילו מקרית, בתוך מסגרת של נקודת עוגב בצלילים מתמשכים בכלי הקשת הנמוכים וכלי העץ הגבוהים:

המרקם הולך ומתעבה, התבניות מצטופפות, ונעימת החצוצרות המעומעמות עוברת לקלרינטים

לקראת המעבר לתמונה הבאה מזכירות הקרנות פעם נוספת את שתי הנעימות הראשיות בזו אחר זו.

מעגלי המיסתורין של בנות הנעורים

חורבוק

בהמשך ישיר למבוא, מושמעת הנעימה השירית של המבוא בכלי המיתר בתנועה מקבילה המעבה ומעשירה אותה. מתחיה פועמים צלילים עמומים בפיציקטו של כלי הקשת.

"צביטה" צלילית שלאחריה טריל רוטט וממושך מזמנים מעגלים חדשים. מעל צלילי מיתרים רוטטים חליל אלט סולן משמיע נעימה זמרתית-עממית-ארכאית.

הנעימה מתעבה ומקבלת גוון צורמני כלשהו בקווים מלודיים מקבילים ההולכים ומתרבים, ועוברים בין קבוצות הכלים.

הכל נקטע באחת, ומעל לפריטות פועמות נשמעת קינת חלילים

גם קינה זו חוזרת בקביעות תוך שהיא מתעבה בקווים צורמניים ברקמה הומוריתמית, ולאחר מכן חוזרת הנעימה הראשית, השירית, החוזרת מספר רב של פעמים בגוונים בעיביים וברגיסטרים שונים, תוך שהיא שומרת את אוירת המתינות הזמרתית.

גורם זר ומתכתי קוטע את התנועה.

דומייה קצרה, ולאחריה חוזר הנושא הזמרתי, מעובה עוד יותר, ומתפתח אל תוך המשך.

ה"גורם הזר" חוזר, והפעם על מנת להשתלט על החלל הצלילי. תחילתו אטית, אך המשכו בסחרור מואץ המביא את התזמורת כולה לנסיקה תלולה אל אקורד מוטעם שאחריו דממה קצרה.

אחת עשרה מהלומות עזות כאילו מנפצות את חלומותיהן של בנות הנעורים, ומהוות גשר אל התמונה הבאה

divisi - 4 timp.

הלל לנבחרת

בחירה וקידוש של היפהפיה הנבחרת לקרבן

מתוך המהלומות מתפרצות באנרגיה פראית תבניות הולמות-שורקות במנעד רחב

Musical score for Piccolo (Picc.), Flute (Fl.), Oboe (Ob.), Bassoon (Bsn.), Trombone (Tba.), and Timpani (Timp.). The score is in 3/8 time and features dynamic markings of *f* and *ff*. The Piccolo part has a melodic line with a *f* dynamic. The Flute part has a melodic line with *f* and *ff* dynamics. The Oboe part has a melodic line with *ff* dynamics. The Bassoon part has a melodic line with *fff* dynamics. The Trombone part has a melodic line with *fff* dynamics. The Timpani part has a melodic line with *ff* dynamics.

אלה מתחלפות לסרוגין עם סדרת פעימות חדות ובורקות

Musical score for Oboe (Ob), Horns (Hns), and Strings. The score is in 3/8 time and features dynamic markings of *ff* and *f*. The Oboe, Horns, and Strings parts are grouped together and play a melodic line with *ff* dynamics. The Strings part has a melodic line with *f* dynamics.

תנופה חריפה כלפי מעלה מביאה בעקבותיה את סדרת הפעימות – הפעם כהות ועמומות.

Musical score for Bassoon (Bsn.), Timpani (Timp.), and Bass Drum (B. D.). The score is in 7/4 time and features dynamic markings of *f*. The Bassoon part has a melodic line with *f* dynamics. The Timpani part has a melodic line with *f* dynamics. The Bass Drum part has a melodic line with *f* dynamics.

התנופה והפעימות מופיעים שוב, ארוכות יותר, ואז חודרת אליהן בשנית התבנית הראית השורקת.
אל שלל התבניות הקיימות הקוטעות זו את זו מצטרפות קריאות מתכתיות

התבניות השורקות נעלמות, ואת מקומן תופסות קריאות מתכתיות נוקפות – צורמניות:

אף הן נקטעות מידי פעם בסדרת הפעימות העמומות.

תרועת הצוצרות חריפה מובילה אל שקט עצבני ודורך ציפיה בו השופות הפעימות העמומות לבדן.
אל תוכן מתפרצות מידי פעם קריאות נרגשות של כלי המתכת מלוות בתנועה סולמית עולה ויורדת בכלי העץ והקשת

התזמורת מתלכדת לתנועה בהילוך איטי וקצוב (molto allargando)

molto Allargando

התמונה חוזרת לקדמותה: פסיפס של שריקות, קריאות מתכתיות וצלילים פועמים.

העלאה באוב של האבות הקדמונים

סיאנס ספיריטואליסטי

התמונה פותחת בנקישה מהדהדת ממנה מתמשך צליל נמוך ועמום. מעליו, בצלילים בוהקים וצורמנים של כלי הנשיפה מופיע מקצב טקסי כבד

המקצב נקטע על ידי דרדור תופים ההולך ומתעצם עד התנפצו בנקישה נוספת, המובילה אל הד קלוש של המקצב הטקסי בכלי הקשת.

דרדור תופים נוסף מתנפץ, ולאחריו חוזר בעוז המקצב הטקסי בכלי הנשיפה ממתכת , ולאחריו ההד הקלוש בכלי הקשת

דרדור תופים נוסף מוביל אל הופעה עמומה של המקצב הטקסי בבסונים מעומעמים

הדרדור תופים המתנפץ פעם אחרונה מוביל אל אזכור קצר של המקצב הטקסי..

מעשה הפולחן של האבות

הכנות לקראת הקרבת הקורבן

קרנות ותופים משמיעים מעין צעדים רחוקים הרישיים איטיים ומסתוריים

הקרן האנגלית שולחת קריאתה לחלל

לאחר זמן היא נענית על ידי החליל ומתפתח דו שיח קודר. הצעדים נמשכים

אט אט מתרחקים הצעדים ונמוגים

במקומם בא תיפוץ מדוד ההופך לרקע פועם לצלילי הליל המתפתלים בתנועה מתמדת

G Fl. *p*

Eng. Hn. *p*

Bsn. *mp* I II

אל הרקמה הקבועה הזאת מוסיפות חצוצרות מעומעמות את הנושא המלודי העיקרי של התמונה – מנגינה קצרה בנימה מקוננת

C Tpt. *con sord.*

את הרקמה הקבועה, המתמידה, עוטפים עתה צלילים קסומים בכלי הקשת..
 עיבוי מפתיע של הרקמה הצלילית והעצמה דיסוננטית של המצלול כולו מביאה את הופעתו החוזרת של הנושא, הפעם באבובים וקרנות.
 האחידות מתנפצת פתאום לרסיסים של מענים קצרים בין כלי התזמורת.
 עם התחדש המקצב המדוד, חוזר שוב הנושא, כשהוא נשמע הפעם כהמנון רב הדר.
 העוצמה רבה,ה מרקם עשיר ורב שכבתי, ובולטים טרילים וקישוטים לרוב.

ההמנון נקטע באופן פתאומי, ומתחדשים הצעדים הרחוקים והמסתוריים, כשמעליהם הדו-שיח האלתורי, הפעם בין החצוצרה לחליל.

הכל הולך ודועך. הקלרינטים מאלתרים עם המוטיבים של הדו-שיח בפרפורי גסיסה אחרונים

B. Cl. *poco più f*

מחול הקורבן

הנערה הנבחרת רוקדת ריקוד מוות פראי

צליליו הדועכים האחרונים של הבס קלרינט מן התמונה האחרונה מובילים היישר אל סערה משולחת רסן בעוצמה אדירה.

לאחר "מכה" פותחת, התזמורת כולה מתלכדת אל תבנית ריתמית שמקצבה פרוע ובלתי צפוי

Vln. I $\text{♩} = 126$
sempre f
 div. $\hat{\cdot}$ $\hat{\cdot}$ $\hat{\cdot}$ non div. $\hat{\cdot}$ $\hat{\cdot}$ $\hat{\cdot}$ div. $\hat{\cdot}$ $\hat{\cdot}$ $\hat{\cdot}$

התבנית חוזרת שוב ושוב בוואריאנטים קלים ובלתי סדירים, ואל תוכה משתרבים קרעי מוטיבים תרועתיים-צורמניים בכלי המתכת

נקישות טימפני נוספות אל המרקם ומוסיפות לו קדרות עמומה

Timp.

לפתע נשמעות פעימות שקטות אך צוברות מתח, בעקביות עקשנית אך בלתי סדירה. מעליהן – פורצים מוטיבים מתכתיים, שריקת חליל והדהוד תופים

Fl. *f*
 G Fl. *f*
 C Tpt. *con sord.*
 Tbn. *con sord.* *marc. 5*
 Timp. *5* *3*

רצף הפעימות מתעצם ומתעבה באחת. המוטיבים מעליהם הולכים ומצטופפים, הולכים ומתגברים, ונזרקים אל החלל הצלילי מכל עבר ברגיסטרים שונים וכלים שונים.

התזמורת כולה מתלכדת בדקלום צעקני של מקצב בלתי סדיר המוביל את מפולת.

לאחריה מתחדשות הפעימות העמומות צוברות המתח. מעליהן מתגבשות מערבולות צלילים גבוהים בכינורות ובפיקולו

לאחר הרף עין דומם התבנית הריתמית של תחילת התמונה חוזרת כבראשונה עם קרעי המוטיבים הצורמניים שמעליה.

נקישות טימפני פרועות מתגברות במצילות קוטעות אותה ומובילות אל חטיבה חדשה שאופייה תרועתי-מתכתי.

המרקם עמוס בהיגדים קצרים. כל כלי והיגדו, אמירתו העקשנית והחוזרת. מתוך תשתית הומה זו בוקעים קרעי מוטיבים תרועתיים

הכל הולך ומתעצם עד לשיא הנקטע לפתע על ידי התבנית הבלתי סדירה שפתחה את התמונה – ומייד חוזר השיא ביתר שאת, הולך ומתגבר עד להצללה עמוסה בייצירות עזה ומחרישת אוזניים.

חוזרת החטיבה שפתחה את התמונה.

שוב המקצב הבלתי סדיר, ומסביבו מתגודדים קרעי מוטיבים תוקפניים. המרקם הולך ומתעבה, הדינמיקה הולכת ומתעצמת, ומספר המוטיבים השונים המצטרפים אל הזעקה הולך ומתרבה.

טריל מעודן של כינור מפסיק באחת את הכל. שקט קצרצר. תנופה סולמית בחלילים. שריקת פיקולו – ומכת מוות אדירה.